

Pécsi Tudományegyetem Művészeti Doktori Iskola

Poroszlai Eszter

A geometria lágy ölé

A doktori értekezés tézisei

Témavezető: Prof. Somody Péter DLA

Teoretikus konzulens: Mélyi József

2025.

Lágy geometria

A dolgozat középpontjában a „lágy geometria” fogalma áll, mely egyszerre személyes alkotói utam és elméleti vizsgálódásom központi eleme. Doktori munkatervem középpontjában eredetileg a festészetnek a síkfelületről a harmadik dimenzióba történő kiterjesztésének kortárs tendenciái álltak. Ezen belül a digitális médiumok által létrehozott virtuális világ egyre erősödő jelenléte, valóságpercepciónkra tett hatása, és a festészetnek a valós térbe való kiterjedése között fennálló összefüggéseket terveztem tanulmányozni. Alkotói gyakorlatom fokozatos átalakuláson ment keresztül. 2012-ben léptem az absztrakt geometria világába, majd 2015-ben a harmadik dimenzióba. Ugyanebben az időszakban kezdtem textilanyagokkal dolgozni, majd 2020-ban művészeti gyakorlatomat a természeti környezetbe helyeztem. A „lágy geometria” fogalmát e folyamat során alkottam meg, amelyben a geometriai alakzatok szorosan kötődnek a természeti formákhoz, miközben lágyságuk részben a választott anyagokban, részben az áttetszőségükben is megragadható. Munkám során hasonló alkotói álláspontokkal, művekkel találkoztam. **Ruth Asawa** drótszobrai, amelyeket „térbeli rajzoknak” (*Burgard és Cornell, 2020.*) is neveznek, ismétlődő geometriai formák segítségével komplex, egymásba fonódó alakzatokat formálnak, melyekben átalakulás és összekapcsoltság bontakozik ki. **Hübner Aranka** munkásságában szintén rátaláltam a lágy geometria különböző megnyilvánulásaira. Hübner művészetében, ahogy Kovalovszky Márta fogalmazott, „a fegyelmezett, óvatosan burjánzó natura meg az elevenen lélegző, rugalmas geometria kettőse” (*Kovalovszky, 1989. 3.o.*) jelenik meg. Mindezen alkotók és saját munkásságom során a hétköznapi anyagok használata központi jelentőségű. Akár Asawa a drótot, Anne Lindberg a pamutfonalat, Gabriel Dawe a varrocérnát, én a viaszolt bőrvarrócérnát választottam médiumomul. Ezekben a választásokban Duchamp óta ívelő hagyomány folytatódik, amely a hétköznapi tárgyakat és anyagokat a művészet világába emeli. Dolgozatom során azt a feltételezésemet igyekszem bizonyítani, hogy a „lágy geometria” gyakorlata különösen alkalmas arra, hogy újraépítsük kapcsolatunkat a valós térrel és a természettel. A geometriai struktúrák és organikus formák egyensúlya, az anyaghasználat érzékisége, a transzparencia játéka mind olyan elemek, amelyek visszavezethetnek minket az elveszett valósághoz, amelyről Almási Miklós szavaival élve azt mondhatjuk: „A »való világ« (...) leszakadt, eltűnt, nincs.” (*Almási, 2019. 37. o.*)

Textil és tértapasztalat

A következő fejezet a textilművészet térbeli kiterjesztésével és a lágy geometria koncepciójának további értelmezésével foglalkozik. Az elemzett alkotói gyakorlatok középpontjában a hajlékony, puha anyagokból épített szilárd, masszív téri formák állnak. A textilművészet több korszakban

(Bauhaus, 1970-es évek) vált a szabad kísérletezés területévé, és bár technikájánál és alkalmazott művészeti háttérével fogva kötött műfaj, mégis progresszív képzőművészeti eredményeket hozott. Kutatásomban a geometrikus, minimalista, és néha az átlátszóságra építő textilinstallációkra fókuszálok, amelyek gyakran természeti környezetbe helyezve találhatók. A magyar neoavantgárd tértextil kiemelkedő alkotói között szerepel a **Szilviczky Margit**, akinek munkássága a sík és tér viszonyával, a geometria transzcendens kapcsolódásaival foglalkozik, és több téri textilinstallációt természeti közegben valósított meg. **Attalai Gábor** 1970-es és 1980-as évekből származó tértextiljei a lágy geometria sajátos értelmezését nyújtják, ahol a merev geometriai struktúrák találkoznak az anyag természetes viselkedésével. **Gecser Lujza** munkássága radikálisan új megközelítéseket hozott a tér és a textil kapcsolatának vizsgálatában az anyag fizikai és strukturális tulajdonságainak újszerű alkalmazásával. **Droppa Judit** művei egyszerre idézik a matematikai pontosságot és az organikus formák játékosságát. Ebben a fejezetben saját alkotói utam egy szegmense is bemutatásra kerül: először elasztikus tüllből építettem térinstallációkat és objekteteket, majd eljutottam oda, hogy a textilanyagot szálakra bontottam, így a formát közvetlenül a térhez kapcsolódva építhettem fel.

Egy szál geometria: anyag és fény párbeszéde a kortárs művészetben

Ebben a fejezetben a szálalapú térinstallációk világába kalauzolom az olvasót, bemutatva, hogyan válhat a textil legalapvetőbb eleme, a szál, a kortárs művészeti gyakorlat kifejezőeszközévé. Saját alkotói utamat is bemutatom, hangsúlyozva a hajlékony, puha anyagból épített szilárd téri formák jelentőségét. Ezek a szálalapú installatív művek anyag és anyagtalanság határán mozognak: a szálak közötti negatív terek éppúgy részei a formáknak, mint maguk a fizikai elemek. Az élénk színű szálból készült installációk egyik különleges tulajdonsága, hogy fény és anyag határán egyensúlyoznak. A vékony, filigrán szálak anyagisága szinte feloldódik a tér fizikalitásában, így nem marad más, mint a szín és annak játéka. Ezek a munkák nehezen dokumentálhatók, valódi befogadásuk csak fizikai jelenléttel lehetséges, miközben paradox módon reflektálnak a digitális képek és a virtuális tér tünékeny jelenlétére is. **Anne Lindberg** amerikai képzőművész munkásságában különösen hangsúlyos a fény, az anyag és a tér kapcsolata. Minimalista grafikai alkotásai és téri installációi finom vonalakkal, tónusokkal és textúrákkal hoznak létre vizuális illúziókat. Fonalból kifeszített, bonyolult hálózatai lebegni látszanak a térben. **Sébastien Préchoux** térbeli installációi szintén a fény és anyag dinamikus kölcsönhatását vizsgálják. Aprólékosan megtervezett szerkezetei fény hatására lágy, folyékony geometriákká oldódnak, emlékeztetve olyan természeti mintázatokra, mint a hálók vagy spirálok. Személyes találkozásom és beszélgetésem Préchoux-val izgalmas hasonlóságokra és különbségekre világított rá saját alkotói gyakorlattal.

Akiko Ikeuchi japán művész selyemszállal alkot olyan installációkat, amelyekben a szálak aprólékos szövésével, csomózásával hoz létre geometriai formákat. **Gabriel Dawe** installációi a fény materializálására tett kísérletek, repetitív mozdulatokra épülő munka eredményei. Plexus-sorozatának éteri installációiban több ezer méter varrócérna a fény prizmán való szóródását utánozva fénnyé alakul. Dawe pontosan felépíti a színek sorrendjét, átfedéseit, sűrűségét, nála a geometria légysága a transzparens formákban és a színek megfoghatatlan sugárzásában érhető tetten. **Janet Echelman** monumentális szálinstallációi ősi technikával csomózott hálók. A kirajzolt formák nem merev struktúrák, hanem a környezeti hatásokra érzékenyen reagáló, folyamatosan változó téri jelenségek, amelyek egyszerre hordozzák a matematikai precizitást és az organikus mozgás szabadságát.

Saját szálinstallációim közül részletesen bemutatom a *Két pont* (Nádor Galéria, Pécs, 2020), a *Pécsi gúla* (Pécsi Galéria, 2021), az *Át* (Velencei-tavi sziget, 2021), a *Division* (Nádor Galéria, Pécs, 2021) és a *Traverse* (The Space Galéria, Budapest, 2024) című munkákat, feltárva az inspirációs forrásokat, technikai kihívásokat és személyes jelentésrétegeket. A COVID-járvány alatti bezártságban született meg az *Insta(nt)lláció* sorozat, amelyben hímzett cianotípiákon jelenítettem meg téri ötleteimet. Ezekben a munkákban az otthon szűk terében is szabadon szárnyalhatott a képzelet, virtuális installációkat teremtve absztrakt és valós, gyakran szakrális terekbe. A sorozat az évek során továbbfejlődött, és a természeti formák, felhők, fák felé fordultam, melyekbe geometrikus formákat, illetve organikus rendezetlenségű vektorrendszereket hímeztem.

Lágy geometria és természet

A továbbiakban az ember és természet közötti meggyengült kapcsolatot vizsgálom a digitális korban, valamint a művészet – különösen a lágy geometriai formákkal dolgozó alkotások – szerepét e viszony újraépítésében. A természettel való újra kapcsolódás nemcsak az egyén jólétéért, idegrendszeri egyensúlyáért fontos, hanem az ökológiai felelősségvállalás megalapozásáért is. Michel Serres *A természeti szerződés* című művében felvázolta a természettel meggyengült kapcsolatunk történeti és filozófiai okait, valamint egy új viszonyrendszer lehetőségeit. Az ember és természet közötti távolság növelését a görög természetfilozófia kezdte, majd a felvilágosodás karteziánus dualizmusa és a tudományos gondolkodás fejlődése tovább mélyítette. A fenomenológia, a feminista és queer ökológiák olyan megoldási stratégiákat kínálnak, amelyek a duális gondolkodás megszüntetésével, az összefonódottság felismerésével új természetképet építhetnek. Ezen túl, a természeti környezetben végzett alkotómunka elmélyíti az érzékelést, erősíti a jelenlétet és a kapcsolódást. A landart és az ökológiai művészet számos gyakorlata közül azokat helyezem előtérbe, amelyekben a természettel való újrakapcsolódás szándéka hangsúlyos, például a művészeti sétákat, vagy a természeti elemekkel (szél, nap, víz) együttműködésben létrejött alkotásokat. A víz mint a művészet társalkotója három

formáját említtem meg: lehet az alkotás fizikai anyaga vagy közege (mint Nicolás García Urriburu vagy Olafur Eliasson folyófestései esetében), lehet az alkotás eszköze (mint Mario Reis vagy Laura Medcalf vízlenyomatainál), vagy hordozhatja és tükrözheti az emberi alkotást, vizuálisan kiegészítve azt.

Víz-tükör-szimmetria

A víztükör különleges tükörként működik, amely egyszerre reflektál és befogad, megtart és átalakít. Nem egyszerűen felület, hanem határ, amely összeköt két világot, miközben folyamatosan változik a fény és a természeti elemek hatására. Ez a fejezet a víztükrök szerepét vizsgálja a természetbe helyezett művészeti alkotások kontextusában, különös tekintettel arra, hogy hogyan válhat az emberi mű és a természeti közeg oszthatatlan egységgé. **Pán Márta** munkássága példázza a geometria és természet párbeszédét. Szobrai kultúrákon átívelő univerzalitást mutatnak, szintetizálva a nyugati és keleti hatásokat. Alkotásai egyidejűleg merevek és hajlékonyak, kemények és puhák. A vizen lebegő szobrai különösen erős kapcsolatot teremtenek környezetükkel, ahol a víz tükrözi és kiegészíti formáikat. **Rachel B. Hayes** textilinstallációi az áttetszőséggel és színnel operálnak. Geometrikus elrendezésű, különböző átlátszóságú textilpaneljeit természetes környezetbe helyezi. Munkái átmenetet képeznek a festészet és textilművészet között. A **Rakotzbrücke** (Ördög hídja) korai landart alkotásként értelmezhető, bár a 18. században épült. A híd bazaltkövekből készült kifejezetten azzal a céllal, hogy ívének tükörképével tökéletes kört alkosson a tó vizében. Ez a konstrukció szemlélteti azt a gondolatot, hogy az ember alkotása a természet jelenléte nélkül nem lehet teljes, és fordítva: a kapcsolat kölcsönös.

Geometria mint párbeszéd a természettel

Ebben a fejezetben a geometria és természet közötti különleges viszonyrendszert vizsgálom, amelyben a geometriai formák nem idegenként helyeződnek rá a természetre, hanem annak inherens, egyetemes szerkezetét fedik fel és erősítik meg. Olyan művészeti gyakorlatokat mutatok be, ahol a geometria egyszerűen, magától értetődően, intuitívan, empátiával és finomsággal jelenik meg, a természetből „kivonva” majd „visszaépítve”, attól elválaszthatatlanul. **Javier Riera** munkásságában a természetben lappangó geometria kerül előtérbe. A művész fénygeometriákat vetít fákra, bokrokra, természeti képződményekre, amelyek gyakran megduplázódnak a víztükörben, vizuális visszhangot kapva. Riera szerint ezek a geometriai formák nem elpusztítják vagy átírják a természetet, hanem összeolvadnak vele, feltárva annak rejtett dimenzióit. A művész úgy érzi, amikor megtalálja a megfelelő geometriát egy tájhoz, az olyan, mint egy kulcs, amely megnyitja a láthatóság élményét. A

vetített formák csak addig láthatók, amíg a nap fel nem kel - efemer jellegük tiszteletben tartja a természet ciklusait. Ezen a ponton ehhez hasonló személyes tapasztalatomat is megosztom, amikor egy napraforgómezőn felfedeztem a tórusz geometriai formáját. **Emma Kunz** svájci gyógyító és művész geometrikus rajzai a racionális precizitás és intuitív kreativitás között egyensúlyoznak. Hatalmas papírlapjain ingájával jelölte ki a pontokat, majd vonalzóval és ceruzával épített belőlük réteges, hálózatos ábrákat. Ezek a munkák eredetileg nem műalkotásként, hanem diagnosztizáló és gyógyító eszközként szolgáltak. Mintázatai - koncentrikus körök, sugárzó vonalak és bonyolult rácsok - az energetikai és kozmikus áramlások vizualizációi, amelyek összekötik a fizikai és metafizikai világot. Kunz szerint a geometria képes feltárni azokat a láthatatlan erőket, amelyek a valóságot formálják. Ezen a ponton rámutatok arra az átmenetre, ahol a ráció és intuíció egyszerre működik. A geometria ebben a megközelítésben nem rideg, száraz rendszerként, hanem érzéki, puha, meditatív gyakorlatként jelenik meg. Korábban ezt a saját megközelítésemet "érezéki geometriának" neveztem el, ahol a formák és színek rendszere az érzékiség felé építkezik, és az ösztönök, érzelmek harmonizálhatók a struktúrával, rendszerrel, renddel. **Rákóczy Gizella** viszonylagos elszigeteltségben dolgozva, módszeresen vizsgálta négy alapszín (kadmiumsárga, krapplakk, krómoxidzöld és párizsi kék) elrendezését egyszerű négyzetekben és sávokban, matematikai algoritmusok által vezérelve. Folyamata a merev matematikai szabályokat mélyen érzékvé és transzcendenssé alakította. Bár palettáját és formáit minimális elemekre redukálta és szigorú matematikai elveket követett, az elkészült művek érzékiséggel, egyediséggel és érzelmi mélységgel rendelkeztek. **Agnes Denes** más nézőpontot keresztül közelíti meg a geometriát, kialakítva azt, amit „rugalmas geometriának” nevezhetünk - a matematikát hajlékony nyelvként használva filozófiai kérdések feltárására az emberi létezésről és a világegyetemhez való viszonyunkról. Az *Isometric Systems in Isotropic Space—Map Projections* sorozatában Denes a földgömböt különböző geometriai formákként képzele újra, miközben megőrzi a matematikai vetítés pontosságát. Denes ökológiai munkái alapvetően különböznek férfi kortársainak monumentális földmunkáitól. Ahelyett, hogy dominanciát gyakorolna a táj felett, olyan projektek, mint a *Wheatfield—A Confrontation* és a *Tree Mountain* a gondoskodást, a művelést és a kollektív felelősséget hangsúlyozzák.

Luppa-gúla

A Luppa-gúla egy természeti környezetbe helyezett nagyméretű geometrikus struktúra, amely neonrózsaszín bőrvarró cérnából épült fel egy acél kockaszerkezet keretében. A megvalósítás folyamata egyszerre volt meditatív, technikai kihívásokkal teli rituálé és közösségi esemény. A geometriai forma jelenlétét a tájban végtelenül természetes jelenségnek érzem. Tapasztalatom szerint a természet mint a műalkotás közege mindennél erőteljesebben képes kihangsúlyozni a művészet

szabadságát, függetlenségét az intézményrendszerből, és egyáltalán minden ember alkotta keret- és követelményrendszerből. Ezen túl nemcsak azért érzem geometrikus térinstallációim „legérvényesebb” helyének a természetet, mert a napfény „hozza ki” legerőteljesebben a bennük rejlő fényszerű hatást, hanem azért is, mert ebben a relációban tud a leginkább megjelenni, hangsúlyt kapni a rend, a teremtés rendje, szakralitása, amely mindkettő sajátja: mintha természet és geometria kölcsönösen aláhúznák, megerősítenék ezt egymásban.

Összefoglalás

Dolgozatom végkövetkeztetése szerint a lágy geometria fogalma több szempontból közelíthető meg. Fizikai értelemben lágyak azok a geometriai formák, amelyek textilből, cérnából, hajlékony anyagokból készülnek – mint Ruth Asawa szobrai vagy Akiko Ikeuchi installációi. A lágyág megnyilvánulhat áttetszőségükben is, amikor a forma nem állja útját a látásnak, csupán finom jelenlétével utal létezésére, ahogyan Anne Lindberg és Gabriel Dawe munkáiban tapasztalható. Harmadik aspektusa pedig a természetben rejlő geometriai formák együttműködő feltárása, például Javier Riera fényvetítéseiben. A természettel való kooperáció különleges eseteként a víztükörrel való kapcsolat is elemzésre került. Pán Márta lebegő szobrai, Rachel B. Hayes textilinstallációi és a Rakotzbrücke példáin keresztül láthatjuk, hogyan egészíti ki és alakítja át a víz tükröződő felülete a geometrikus formákat.

A digitális kor kihívásai közepette különösen fontossá válik olyan művészeti gyakorlatok kialakítása, amelyek képesek újraépíteni meglazult kapcsolatunkat a valós térrel és természettel. A lágy geometria – mely egyszerre racionális és intuitív, strukturált és organikus – ebben kulcsszerepet játszhat, hidat képezve az elanyagtalanodó digitális és a fizikai tapasztalás között.

IRODALOM

Agnes, Denes: *Manifesto, Mathematics in My Work and Other Essays*. Hyperion, Volume II. issue 1, February 2007. (ismeretlen eredetű PDF)

Almási Miklós: *Ami belül van: a lélek a digitális kor viharában*. (2019) Fekete Sas Kiadó, Budapest.

Arnold, A. Leigh (2023): *Exceeding the Field of Vision*. In: *Groundswell. Women of Land Art*. Katalógus. Delmonico Books, New York.

Balázs Kata (2021, szerk.): *Szilviczky Margit: A négyzet megtalálása. Művek 1968-1988*. Acb ResearchLab, Budapest.

Beardsley, John (2006): *Earthworks and Beyond*. Abbeville Press Publishers, New York London.

Beke László és Zsikla Mónika beszélgetése Rákóczy Gizella életművének feldolgozásáról (2016): Egy életmű titkai I. *Balkon*, 2016/10. 25-26.

http://epa.oszk.hu/03000/03057/00089/pdf/EPA03057_balkon_2016_10_25-26.pdf

Beke László és Zsikla Mónika beszélgetése Rákóczy Gizella életművének feldolgozásáról (2016): Egy életmű titkai II. Zsikla Mónika: Rákóczy Gizella. *Balkon*, 2016/10. 27-28.

http://epa.oszk.hu/03000/03057/00089/pdf/EPA03057_balkon_2016_10_27-28.pdf

Beke László és Zsikla Mónika beszélgetése Rákóczy Gizella életművének feldolgozásáról (2016): Egy életmű titkai III. Zsikla Mónika: Rákóczy Gizella. *Balkon*, 2016/10. 29-30.

http://www.epa.hu/03000/03057/00089/pdf/EPA03057_balkon_2016_10_29-30.pdf

Agnieszka Brzeżańska (2019): *Emma Kunz: The Researcher Who Refused to Become a Guru*. <https://www.frieze.com/article/emma-kunz-researcher-who-refused-become-guru> (2024.06.23.)

Burgard, Timothy Anglin – Cornell, Daniel (2020, szerk.): *The Sculpture of Ruth Asawa: Contours in the Air*. University of California Press.

Chalmers, David J. (2022): *Reality +. Virtual Worlds and the Problems of Philosophy*. W. W. Norton & Company Ltd., London.

Emma Enderby (2019, szerk.): *Agnes Denes: Absolutes and Intermediates*. The Shed, New York.

Farkas Zsuzsanna (2005): *Tükröződés*. Szakdolgozat. MKE, Budapest.

- Frank János (1980): *Az eleven textil*. Corvina, Budapest.
- Geskó Judit, Kumin Mónika (2009, szerk.): *Pán Márta szobrai a Szépművészeti Múzeum Csarnokában*. Katalógus. Szépművészeti Múzeum, Budapest.
- Grande, John K. (2004): *Art Nature Dialogues. Interviews with Environmental Artists*. State University of New York Press, New York.
- Hegyí Lóránt, Néray Katalin (1991, szerk.): *Marta Pan: szobrok, tervek, tájak*. Katalógus. Múcsarnok, Budapest.
- Husz Mária (2001): *A magyar neoavantgarde textilművészet*. Dialóg Campus, Budapest, Pécs.
- Kelecsényi Csilla (2005): *Lágy anyagok a képzőművészetben*. Doktori disszertáció. PTE, Pécs.
- Kovács Ágnes (2024): *Gondolatok a magyar kísérleti textilről Gecser Lujza kiállítása nyomán*. https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/gondolatok_a_magyar_kiserleti_textilrol (2025.01.10.)
- Lawlor, Robert (1982): *Sacred Geometry. Philosophy and Practice*, Thames & Hudson Ltd., London.
- Malpas, William (2004): *Land Art. A Complete Guide to Landscape Environmental Earthworks, Nature Sculpture and Installation Art*. Crescent Moon Publishing, Kent.
- Marta Pan*. Benteli, Bern, 2005.
- Massé, Marie-Madeleine (2020): *L'Art du fil dans la création contemporaine*. Éditions Gallimard Collection Alternatives, Paris.
- Melchior-Bonnet, Sabine (2001): *The mirror: A history*. Routledge, New York.
- Michalarau, Efi (2021): *Emma Kunz Cosmos Part II*. <https://www.dreamideamachine.com/?p=66435> (2024.06.23.)
- Nárai Szilvia (2018): A sorozat mint gondolkodási forma. Törvény és szimbólum Rákóczy Gizella festészetében. *Art Magazin*, 2018/9. 34-39.o.
- Ratzel, Friedrich: A víz a tájban (1902/2010). Ford. Tillmann J.A. *Helikon*, 1-2.sz. <https://tillmannforditasok.wordpress.com/> (2021.04.23.)

- Ritter, Joachim (2007): Szubjektivitás. In: *Válogatott tanulmányok*. Atlantisz, Budapest.
- Serres, Michel (2021): *A természeti szerződés*. Ford.: Seregi Tamás. Kijárat Kiadó, Budapest.
- Simon Zsuzsa (2012): Nincs többé szabad szín, szabad forma. Rákóczy Gizella festészete. 1. rész. *Balkon*, 10. 2-6. http://epa.oszk.hu/03000/03057/00049/pdf/EPA03057_balkon_2012_10_02-06.pdf
- Simon Zsuzsa (2012): Nincs többé szabad szín, szabad forma. Rákóczy Gizella festészete. 2. rész. *Balkon*, 11–12. sz. 2-11.
http://epa.oszk.hu/03000/03057/00050/pdf/EPA03057_balkon_2012_11_12_02-11.pdf
- Sonfist, Alan (1983, szerk.): *Art in the Land. A Critical Anthology of Environmental Art*. E.P. Dutton, New York.
- Stead, Cloe (2019): *The Healing Effect of Emma Kunz's Drawings*.
<https://www.frieze.com/emma-kunz-cosmos-2021-review>
- Sutton, Damian – Brind, Susan – McKenzie, Ray (2007, szerk.): *The State of the Real. Aesthetics in the Digital Age*. IB. Tauris, London.
- Szilviczky Margit (2007): *Folyamatos jelen*. Balassi Kiadó, Budapest.
- Tillmann J.A. (2023): *Tengerek, egek*. Typotex, Budapest.
- Tillmann J.A. (2005): Az együttlétezők rendje. Orientálódás az átrendeződő térben. *Utóirat/Post Scriptum, a Magyar Építőművészet melléklete* 2005/6.
- Wortmann Weltge, Sigrid (1993): *Women's Work: Textile art from the Bauhaus*. Chronicle Books, San Francisco.
- Zsikla Mónika (2018, szerk.): *Rákóczy Gizella: Transzparens labirintus*. Vintage Galéria, Budapest.
<http://budapestgaleria.hu/uj/wp-content/uploads/pdf/Rakoczy-Gizella-Transzparens-labirintus.pdf>
(2021.05.06.)

Egyéb internetes források:

<https://youtu.be/FiOq-mu4pMI?si=PtNPOKx9zFWczEJ2> (2025. 01. 17.)

<https://www.youtube.com/watch?v=3yJ5pA3F2Mk> (2025. 02. 11.)

<https://www.youtube.com/watch?v=T5eyKMEQizY> (2025. 02. 11.)

https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/gondolatok_a_magyar_kiserleti_textilrol (2025. 01. 08.)

<https://www.gabrieldawe.com/relics> (2024. 12. 05.)

<https://everson.org/explore/past-exhibitions/abstranded-fiber-and-abstraction-in-contemporary-art/>
(2022. 02. 12.)

<http://www.akikoikeuchi.silk.to/> (2024. 12. 09.)

<https://www.youtube.com/watch?v=xC2cd6XPTRA> (2024. 12. 12.)

<https://www.youtube.com/watch?v=Z6Aji6FWkZE> (2024. 12. 11.)

<https://javierriera.com/texts/geometry-and-landscape/?lang=en> (2024. 01. 06.)

<https://www.laura-medcalf.com/about> (2025. 03. 03.)

<https://catalog.c3.hu/mediatortenet/PDF/PILLANATGEPEK.pdf> (2024. 03. 31.)

<https://tillmannforditasok.wordpress.com/> (2021. 04. 23.)

<https://www.rachelbhayes.com/about-2> (2024. 03. 20.)

<https://www.facebook.com/p/Luppa-g%C3%BAla-100064637116099/>

<https://docalogue.com/the-magic-mountain/> (2024. 06. 11.)

<https://www.ceu.edu/article/2018-03-05/walking-was-form-emancipation-gandhi-viswanathan-says>
(2022. 04. 10.)

<https://www.gabrieldawe.com/> (2024. 12. 10.)

<http://www.sebastienpreschoux.com/#> (2024. 10. 04.)

<https://www.annelindberg.com/> (2023. 06. 01.)

<https://www.echelmann.com/> (2022. 07. 08.)